

## UTÓSZÓ

*Az atléta halála* egyike a legjobb huszadik századi magyar regényeknek. Hőse és elbeszélője felejthetetlen párost alkot. Őze Bálint a szikár, aszketikus sportoló, a magányos atléta, az élet alapkérdéseivel kíméletlenül szembesülő férfi, akinek a karaktere valamelyest a Mészöly Miklósról élő képre is rámásolódott. Párja Hildi, az a nő, aki a mindenre kiterjedő figyelemével és egy másik ember, valamint a közös élet megértésében mutatott bámulatos tehetségével nyugtázza le az olvasót. A regény a maga idejében zavarba ejtően modern volt és számos nyelvre lefordították, amivel akkoriban jóval kevesebb magyar regény büszkélkedhetett, mint manapság. A könyv erejének a fordításoknál talán mégis hitelesebb jelzője az a rendkívül szerteágazó hatás, amelyet a magyar irodalomra gyakorolt. Meglepő szembesülni azzal, hogy *Az atléta* több mint ötven éve jelent meg először, hiszen a regény az olvasók minden generációjának tudott újat mondani, semmit nem öregedett, nincs rajta a klasszikusok zománca és pora, minden betűjével a kortárs magyar irodalomhoz tartozik.

*Az atléta halála* 1961-ben készült el, de magyarul csak 1966-ban adta ki a Magvető kiadó, miután előző évben franciául már megjelent a nagy presztízű Seuil kiadónál (*Mort d'un athlète* címmel, Kassai György és Marcel Corault fordításában). A magyar kiadás ráadásul csak kevéssel előzte meg a németet, a *Der Tod des Athleten* a Hanser Verlagsnál jelent meg, Sebestyén György fordításában, szintén 1966-ban. A fordítás és az eredeti mű megjelenésének szokatlan sorrendjét a korabeli kultúrpolitikai viszonyok magyarázzák. Bár már 1959-ben volt szerződése Mészölynek a regényre a Magvetővel, a kiadó, a korabeli gyakorlatnak megfelelően „parkoltatta” az ideológiailag nem rendszerkompatibilis író művét, Mészöly pedig nem tett engedményeket, nem változtatott a szövegen. Az 1961-es lektori jelentés írója „aggasztónak” találta az író szemléletmódját, „tudatosan antirealista irodalmi irányzatát, az impresszionista, kiábrándítóan sötét színek halmozását” és hiányolta „a pozitív eszmei mondanivalót.” Vélhetően azért jelent meg a regény magyarul, mert a kultúrpolitikai vezetésnek a francia megjelenés után már kínosabb lett nem kiadni, mint kiadni. 1967-ben ezután dán, 1970-ben cseh, 1971-ben lengyel, 1988-ban észt, 1999-ben finn, 2012-ben angol nyelvű fordításai jelentek meg a regénynek, és a fordítások közül nem egy több kiadást is megért. A hagyatékban fellelhető iratok szerint Mészölyvel 1965-ben a Magyar Filmgyártó Vállalat, 1971-ben pedig a Magyar Televízió szerződést kötött filmnovellára, illetve forgatókönyvre, azonban a megfilmesítési szándéknak nem lett eredménye.

Szolláth Dávid